

Vežba 12 – Enkripcija

1. Osnovni pojmovi i terminologija u kriptografiji

Termin **originalni tekst** (eng. *plaintext*) odnosi se na tekst koji je moguće pročitati i razumeti bez primene nekih posebnih metoda. Ukoliko se taj tekst prenosi preko nekog komunikacionog kanala, on se naziva **poruka**. Poruka se može slati putem računarske mreže kako u originalnom obliku, tako da svima bude razumljiva, ili kao nerazumljiv sadržaj koji se naziva **šifrovan tekst** (eng. *ciphertext*).

Postupak pomoću koga se originalni tekst poruke transformiše u šifrovan tekst naziva se **šifrovanje** (eng. *encryption*). Šifrovanje se koristi da bi se obezbedilo da nijedan korisnik, osim korisnika kome je poruka namenjena, ne može da sazna sadržaj poruke. Ukoliko neki neovlašćeni korisnici dođu u posed šifrovanog teksta, oni ne mogu pročitati originalni tekst poruke. Šifrovanje originalnog teksta se obavlja pomoću određenog pravila za šifrovanje odnosno **algoritma šifrovanja**. Svaki algoritam šifrovanja kao ulazne podatke ima originalnu poruku i **ključ**, a kao izlaz daje šifrovanu poruku.

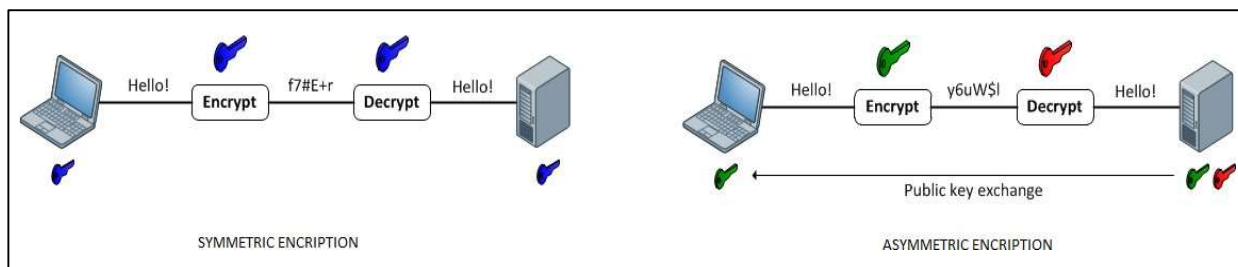

Cilj šifrovanja poruka je da se omogući:

- A. **Poverljivost podataka** – obezbeđivanje da neautorizovana (neovlašćena) strana ne dođe do poverljivih informacija.
- B. **Autentičnost podataka** – omogućava definisanje i proveru identiteta pošiljaoca.
- C. **Integritet podataka** – prevencija neovlašćene promene sadržaja poruke (izmena, brisanje, uništavanje) prilikom njenog slanja.

Postupak koji omogućava da se od šifrovane poruke dobije originalna poruka naziva se **dešifrovanje** (eng. *decryption*).

U kriptologiji postoje dva osnovna bezbednosna modela, a to su: **simetrični** (eng. *symmetric*) ili model sa tajnim ključevima i **asimetrični** (eng. *asymmetric*) ili model sa javnim i privatnim ključevima. Moderni kriptološki sistemi su najčešće kombinovani (eng. *hibrid*) u cilju postizanja kompletne zaštite, najčešće u više nivoa.

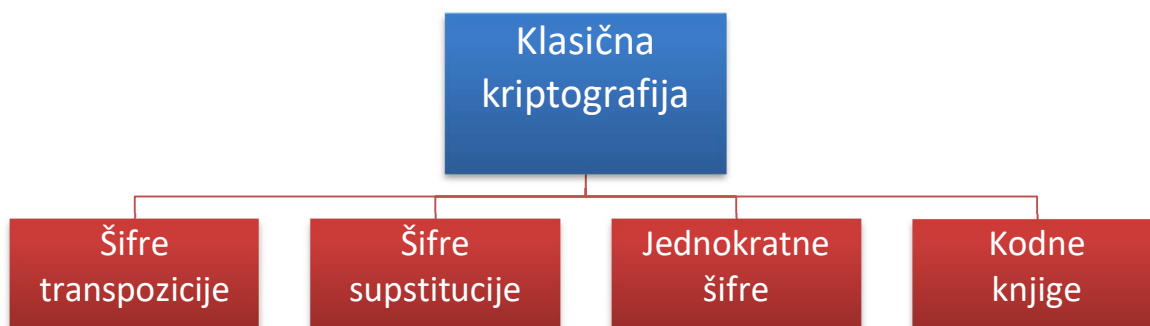

Slika 1 – Simetrični i asimetrični model šifrovanja poruka

Bezbednost današnjih sistema definiše se u skladu sa trenutnim razvojem računara, čije performanse imaju veliku ulogu u razvoju kriptologije. Cilj je napraviti takav algoritam čija cena dešifrovanja bi bila veća od vrednosti same šifrovane poruke. Takođe, skup mogućih ključeva mora biti dovoljno velik da bi postupak potpune pretrage ključeva bio nemogući u konačnom vremenu.

2. Klasična kriptografija

U nastavku vežbe ukratko će biti razmotrene klasične šifre koje su izabrane zbog svog istorijskog značaja i da bi se na njihovom primeru prikazali osnovni principi koji postoje i danas kod modernih šifara. Podela klasične kriptografije prema tipovima šifri prikazana je na Slici 2.

Slika 2 - Podela klasične kriptografije na tipove šifri

A. Šifre transpozicije

Šifre transpozicije rade na principu premeštanja slova originalne poruke. Tako dobijeni skremblovani tekst predstavlja šifrovanu poruku, a primenjena transpozicija ključ šifrovanja. Prva šifra ovog tipa poznata je pod imenom *Skitala* i koristili su je Spartanci još 500. godine pre nove ere. Princip rada šifre je vrlo jednostavan. Obavijala se kožna traka oko štapa i zatim se poruka pisala na tako dobijenom omotaču duž štapa. Kada je poruka bila napisana, kožna traka se razmotavala i dobijao se ispremeštan (skremblovan) tekst. Znakove je mogao pročitati samo onaj ko je imao štap jednake debljine. Može se zaključiti da je kompletna tajnost ove šifre određena debljinom štapa, tj. debljina štapa zapravo predstavlja ključ šifrovanja.

Slika 3 - Skitala

A.1 Transpozicija vrsta i kolona

Dvostruka transpozicija predstavlja moderniju verziju Skitale koja se realizuje tako što se menja redosled kolona i redosled redova u izabranoj dimenziji matrice $[n \times m]$. U ovom slučaju ključ je dimenzija matrice i permutacije po kolonama i redovima.

kolone	0	1	2	3	4	5	6
red 0	U	N	I	V	E	R	Z
red 1	I	T	E	T	U	N	O
red 2	V	O	M	S	A	D	U

kolone	1	0	6	2	4	3	5
red 1	T	I	O	E	U	T	N
red 0	N	U	Z	I	E	V	R
red 2	O	V	U	M	A	S	D

Originalna poruka: UNIVERZITET U NOVOM SADU

Ključ: dimenzija matrice $[3 \times 7]$, permutacije kolona (1,0,6,2,4,3,5)
permutacije vrsta (1,0,2)

Šifrovana poruka: TIOEUTNNUZI E VROVU MASD

B. Šifre zamene (supstitucije)

Kod šifri supstitucije, raspored slova originalne poruke ostaje nepromenjen, ali slova teksta menjaju svoju vrednost, tj. preslikavaju se u druga slova. Postoji više tipova šifara zamene: monoalfabetske, homofone, poligramske i polialfabetske šifre.

B.1 Monoalfabetska šifra - Najstariji primer predstavlja šifra koju je Julije Cezar koristio za razmenu poruka sa svojim generalima. To je tip šifre proste zamene u kome se svako slovo originalne poruke menja odgovarajućim slovom azbuke, pomerenim za određeni broj mesta koji definiše ključ. Na primer, sa pomakom 3, A se zamenjuje slovom G, B sa D itd.

A	B	V	G	D	Đ	E	Ž	Z	I	J	K	L	LJ	M
G	D	Đ	E	Ž	Z	I	J	K	L	LJ	M	N	NJ	O

N	NJ	O	P	R	S	T	Ć	U	F	H	C	Č	DŽ	Š
P	R	S	T	Ć	U	F	H	C	Č	DŽ	Š	A	B	V

Originalni tekst: FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
Šifrovani tekst: ČGMCNFIF FIDŽPLAMLJLDŽ PGCMG

B.2 Homofone šifre – Homofone šifre predstavljaju unapređenje šifre prostih zamena, uvodeći element slučajnosti. Svako slovo se predstavlja sa jednim ili više brojnih kodova.

A	A	B	V	G	D	Đ	E	E	Ž	Z	I
12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34

I	J	K	L	LJ	M	N	N	NJ	O	O	P
11	10	09	08	07	06	05	04	03	02	01	00

R	R	S	T	Ć	U	F	H	C	Č	DŽ	Š
13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35

Originalni tekst: FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
Šifrovani tekst: 28 12 09 23 08 19 28 19 19 26 27 04 34 31 09 11 27 05 12 23 09 14

B.3 Poligramske šifre - rade na principu zamena nad većim grupama slova u originalnoj poruci. Jedna od najpoznatijih šifara je **Plejfer** šifra, koju su koristili Britanci tokom Prvog svetskog rata. Ključ Plejfer šifre bila je matrica dimenzija [5 x 5] sa 25 slova, karakter “J” se nije koristio ili je bio prisvojen nekom drugom slovu. Matrica se konstruiše na osnovu izabrane ključne reči. Par slova originalne poruke m_1 i m_2 šifruje se u skladu sa sledećim pravilima:

1. Ako su m_1 i m_2 u istom redu (ili koloni), tada su c_1 i c_2 dva slova koja se nalaze desno (ili ispod) od m_1 i m_2 . Usvojeno je da je prva kolona susedna poslednjoj koloni, a prvi red susedan poslednjem redu.
2. Ako su m_1 i m_2 u različitim kolonama i redovima, tada su c_1 i c_2 ostale dve ivice (temena) pravougaonika koji sadrži ivice m_1 i m_2 , gde je c_1 u istom redu kao i m_1 dok je c_2 u istom redu kao i m_2 .
3. Ako je $m_1 = m_2$, slovo se prepisuje i umesto drugog slova se dodaje slovo “x”.
4. Ukoliko originalna poruka ima neparan broj slova tada se na kraj poruke dodaje neutralni karakter.

PRIMER

Ključ je generisana matrica [5x5] za izabranu ključnu reč “FTN”.

F	T	N	A	B
C	D	E	G	H
I	K	L	M	O
P	Q	R	S	U
V	W	X	Y	Z

Originalan tekst: NO VI SA D

Šifrovan tekst: BL FP YG EW

B.4 Polialfabetске шифре - koriste veliki broj zamena na različitim pozicijama u poruci, u kojoj se slovo iz originalne poruke preslikava u jednu od nekoliko mogućnosti u šifrovanu poruku. Najpoznatija šifra je Vižnerova šifra koja šifrue tekst korišćenjem tablice koja predstavlja serije Cezarovih šifara, zasnovanih na slovima ključa.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
A	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
B	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A
C	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B
D	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C
E	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D
F	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E
G	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F
H	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G
I	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H
J	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I
K	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
L	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
M	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
N	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
O	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
P	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Q	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
R	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
S	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R
T	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
U	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
V	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
W	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
X	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
Y	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X
Z	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y

PRIMER

Originalan tekst: ATTACK AT DOWN

Šifra: LEMON

Produžena šifra: LEMON LEMON LE

Šifrovan tekst: LXFOPVEFRNHR

C. Jednokratne šifre

Jednokratne šifre koriste ključ koji se samo jednom može upotrebiti i predstavljaju jedinu šifru za koju postoji matematički dokaz o savršenoj bezbednosti. Poruka se predstavlja binarnim nizom u kome je svako slovo zamenjeno odgovarajućim binarnim kodom i kodovanje ne mora biti tajno. Za šifrovanje se koristi ključ koji predstavlja slučajan niz bita iste dužine kao i sama poruka. Šifrovana poruka se iz originalne poruke dobija tako što se primeni xor operacija originalnog teksta i ključa, $c = a \oplus b$.

Originalna poruka:

K	I	L	L	C	A	L	L	Y
011	010	100	100	001	000	100	100	111

Ključ:

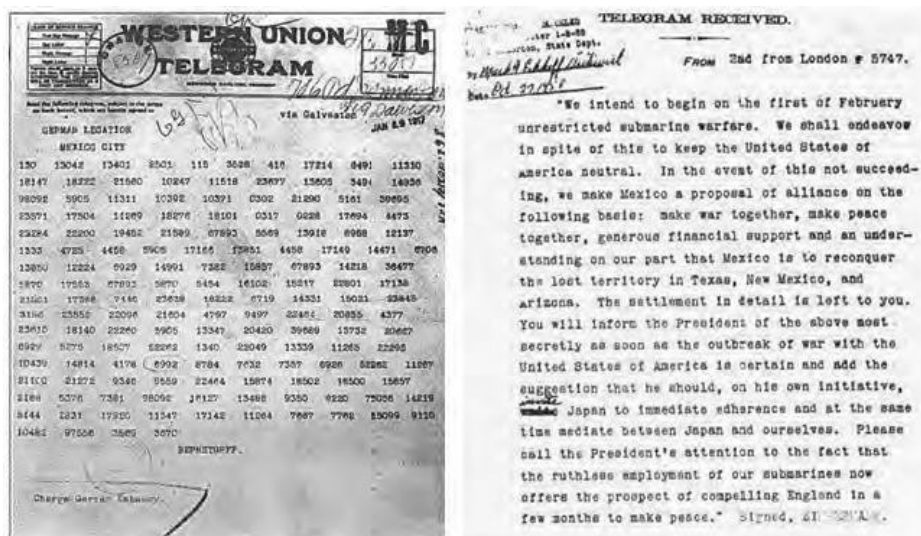
L	U	C	K	Y	L	O	O	K
100	110	001	011	111	100	101	101	011

Šifrovana poruka:

Y	L	O	Y	U	L	C	C	L
111	100	101	111	110	100	001	001	100

D. Kodne knjige

Kodne knjige predstavljaju moćan mehanizam za šifrovanje poruka i imale su veliku primenu u Drugom svetskom ratu. Najčešće su implementirane u vidu dva rečnika, od kojih se jedan koristi za šifrovanje, a drugi za dešifrovanje poruka. Ovi rečnici omogućavaju prevođenje fraza u kodne oznake i obrnuto. Sigurnost ovakvog šifarskog sistema se zasniva na fizičkoj bezbednosti kodne knjige.

Slika 4 - Cimermanov telegram, šifrovana poruka i njen prevod

Zadatak

1. Pokrenuti hvatanje paketa u programu *Wireshark* i sačuvati uhvaćene pakete kao *.pcap* datoteku. (hvatati pakete par minuta)
2. Obezbediti čitanje Ethernet paketa i ispisati vremenski trenutak pristizanja.
3. Za IPv4 pakete ispisati logičku adresu primaoca.
4. Omogućiti prebrojavanje pojava ICMP paketa.
5. Prepoznati TCP pakete, i ispisati ih u sirovom obliku.
6. Kreirati kopije originalnih UDP paketa tako što se iz paketa kopiraju sva zaglavlja (do aplikativnog sloja), a aplikativni deo u kopiji paketa inicijalizuje nulama pomoću funkcija `memcpy()` i `memset()`.

```
void* memcpy (void *dst, const void* src, int bytes);
void* memset (void *ptr, int value, int bytes);
```
7. Koristeći Plejferovu šifru šifrovati aplikativni deo UDP paketa i postaviti ga kao aplikativni deo paketa u kopiji.
8. Novokreirane pakete zapisati u datoteci *encrypackets.pcap*.